

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S
DĖL VAIKŲ, VARTOJANČIŲ NARKOTINES, PSICHOTROPINES, KITAS PSICHIKĄ
VEIKIANČIAS MEDŽIAGAS, NUSTATYMO ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠO
PATVIRTINIMO

2002 m. balandžio 2 d. Nr. 437

Vilnius

Siekdama užkirsti kelią neteisėtam vaikų (moksleivių) psichiką veikiančių medžiagų vartojimui ir neteisėtai šių medžiagų apyvartai švietimo įstaigose ir įgyvendindama Nacionalinę narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 970 „Dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programos patvirtinimo“ ([Žin., 1999, Nr. 76-2291](#)), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Patvirtinti Ankstyvo vaikų (moksleivių) psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarką (pridedama).

MINISTRAS PIRMININKAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

KONSTANTINAS DOBROVOLSKIS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m.
balandžio 2 d. nutarimu Nr. 437

ANKSTYVO VAIKŲ (MOKSLEIVIŲ) PSICHIKĄ VEIKIANČIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO NUSTATYMO TVARKA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Ši tvarka reglamentuoja narkotinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymą ir vaiko (moksleivio) (toliau vadinama – vaikas) medicininę apžiūrą (testavimą) siekiant nustatyti, ar jis vartoja šias medžiagas. Įgyvendinant šios tvarkos nuostatas, negali būti žeminamas vaiko orumas.

2. Šioje tvarkoje vartojamos sąvokos:

Medicininė apžiūra (testavimas) – būdas nustatyti (taip pat ir specialiosiomis techninėmis priemonėmis), ar vaikas apsvaigęs ir nuo ko.

Apsvaigimas – vaiko psichikos būseną, kurią sukelia narkotinės, psichotropinės ar kitos svaigosios medžiagos.

Medicinos specialistai – asmens sveikatos priežiūros įstaigų gydytojai ar kiti asmens sveikatos priežiūros specialistai, kuriems suteikta teisė atlikti medicininę apžiūrą (testavimą).

Tiriamoji medžiaga – nustatyta tvarka paimti vaiko šlapimo, seilių, kūno dangos nuoplovų pavyzdžiai, kurių reikia narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimui nustatyti.

Psichiką veikiančios medžiagos (alkoholis, narkotinės, psichotropinės ir kitos svaigosios medžiagos) – į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą sąrašą įrašytos medžiagos, kurios veikia žmogaus psichiką, sutrikdo elgesį ir gali sukelti psichinę ir (ar) fizinę priklausomybę.

Vaikas – asmuo iki 18 metų.

Vaiko atstovai pagal įstatymą – tėvai, įtėviai, globėjai arba rūpintojai (šeimoje arba šeimynoje, kitose vaikų globos institucijose).

Medicinos punktas – pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigos padalinys švietimo įstaigoje.

Medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialistas – slaugos specialistas, atsakingas už vaikų sveikatos priežiūrą švietimo įstaigoje.

Prevencinė medicininė apžiūra (testavimas) – medicininis tyrimas, atliekamas asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, siekiant nustatyti psichiką veikiančių medžiagų vartojimą, taip pat ir specialiosiomis techninėmis priemonėmis (greito narkotinių, psichotropinių medžiagų nustatymo testai).

Apsinuodijimas psichiką veikiančiomis medžiagomis – patologinė organizmo būklė, kurią sukelia narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų bei jų surogatų vartojimas.

Neteisėtas psichiką veikiančių medžiagų vartojimas – kai vaikas iki 18 metų vartoja alkoholio, tabako gaminius, narkotines ir psichotropines medžiagas be gydytojo paskyrimo, kitokias psichiką veikiančias medžiagas kitaip, nei nustatyta Lietuvos Respublikos įstatymuose.

Švietimo įstaigos darbuotojas – asmuo, dirbantis švietimo įstaigoje ir teikiantis visuomenei viešąsias paslaugas.

3. Ši tvarka taikoma kai:

3.1. vaikas įtariamas vartojęs psichiką veikiančias medžiagas;

3.2. vaikas apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų;

3.3. vaikas apsinuodijęs psichiką veikiančiomis medžiagomis;

3.4. atliekama prevencinė medicininė apžiūra (testavimas) asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, vaikui ir jo atstovui pagal įstatymą sutikus.

II. ASMENŲ, VYKLANČIŲ ŠIA TVARKĄ, TEISĖS IR PAREIGOS

4. Švietimo įstaigos darbuotojai privalo:

4.1. supažindinti vaikus su Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo, Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo ir teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už narkotinių, psichotropinių medžiagų vartojimą, gamybą ir platinimą, nuostatomis;

4.2. dalyvauti švietimo įstaigos prevencinėje veikloje, bendradarbiauti su vaikų atstovais pagal įstatymą, kitomis suinteresuotomis institucijomis, siekdami užtikrinti saugią vaiko aplinką;

4.3. supažindinti vaikus ir jų atstovus pagal įstatymą su ankstyvo vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarka;

4.4. įtarę, kad vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas:

4.4.1. siųsti vaiką į medicinos punktą;

4.4.2. švietimo įstaigos nustatyta tvarka informuoti vaiko atstovus pagal įstatymą apie įtarimą, kad vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas, ir (ar) kad jam reikėtų atlikti medicininę apžiūrą (testavimą);

4.4.3. informuoti vaiko atstovus pagal įstatymą apie asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kuriose galima atlikti medicininę apžiūrą (testavimą);

4.5. kai vaikas apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų:

4.5.1. kviešti medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialistą ir vaiko atstovus pagal įstatymą;

4.5.2. jeigu nėra medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialisto, kviešti greitąją medicinos pagalbą ir, jeigu vaiko atstovai pagal įstatymą neatvyksta, kviešti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovą ar policiją;

4.6. jeigu vaikas apsinuodijęs psichiką veikiančiomis medžiagomis ir jo sveikatai ar gyvybei gresia pavojus:

4.6.1. suteikti pirmąją medicinos pagalbą;

4.6.2. kviešti medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialistą (jeigu jis švietimo įstaigoje yra) ir greitąją medicinos pagalbą be vaiko sutikimo;

4.6.3. švietimo įstaigos nustatyta tvarka skubiai informuoti apie vaiko būklę jo atstovus pagal įstatymą;

4.7. informuoti vaiko atstovus pagal įstatymą apie galimybę atlikti prevencinę medicininę apžiūrą (testavimą) asmens sveikatos priežiūros įstaigoje;

4.8. švietimo įstaigos nustatyta tvarka pranešti teisėsaugos įstaigai apie asmenis, įskaitant vaikus, kurie platina ar įtariami platiną švietimo įstaigoje ar jos priegose narkotines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas;

4.9. sužinoję apie vaiką, kuriam būtina pagalba jo saugumui užtikrinti, pranešti apie tai teisėsaugos įstaigai, valstybinei vaiko teisių apsaugos ir asmens sveikatos priežiūros įstaigai.

5. Švietimo įstaigos darbuotojai turi teisę:

5.1. gauti iš suinteresuotų institucijų informaciją apie ankstyvo vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymą, subjektų teises ir pareigas, galimą pedagoginę, psichologinę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą;

5.2. kreiptis į suinteresuotą instituciją su prašymu suteikti vaikui kvalifikuotą psichologinę, pedagoginę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą;

5.3. apskusti įstatymų nustatyta tvarka asmens sveikatos priežiūros, teisėsaugos įstaigų darbuotojų neteisėtus veiksmus.

6. Vaikas turi teisę:

6.1. atsisakyti medicininės apžiūros (testavimo), įskaitant prevencinę, kol bus informuotas ir iškvieistas vaiko atstovas pagal įstatymą, o atstovo nesant - valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos darbuotojas;

6.2. reikalauti iškviešti jo atstovą pagal įstatymą, o atstovo nesant - valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovą;

6.3. gauti iš asmens sveikatos priežiūros specialistų, atlikusių medicininę apžiūrą (testavimą), informaciją apie medicininės apžiūros (testavimo) išvadas;

6.4. gauti švietimo ir asmens sveikatos priežiūros įstaigoje informaciją apie specializuotas institucijas, teikiančias pedagoginę, psichologinę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą, taip pat suinteresuotų institucijų specializuotą pagalbą;

6.5. kreiptis pagalbos (jeigu vartoja psichiką veikiančias medžiagas) į švietimo įstaigos medicinos punktą ar asmens sveikatos priežiūros įstaigą;

6.6. gauti pedagoginę, psichologinę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą;

6.7. jeigu vykdant šią tvarką pažeidžiamos jo teisės, asmeniškai arba su savo atstovais pagal įstatymą kreiptis į Valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją su prašymu suteikti teisinę konsultaciją ir(ar) apskusti asmenis, pažeidusius jo teises.

7. Jeigu vaiko, apsinuodijusio psichiką veikiančiomis medžiagomis ar jų surogatais, sveikatai ar gyvybei gresia pavojus, medicininė pagalba teikiama ir medicininė apžiūra (testavimas) jam atliekamas be jo sutikimo, skubiai, informavus apie tai vaiko atstovus pagal įstatymą.

8. Vaiko atstovai pagal įstatymą privalo:

8.1. saugoti vaiką nuo neteisėto psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, gamybos ir platinimo, bendradarbiaudami su švietimo įstaiga, užtikrinti saugią vaiko aplinką;

8.2. supažindinti vaiką su psichiką veikiančių medžiagų vartojimo padariniais;

8.3. iškviesti dėl vaiko būklės, susijusios su psichiką veikiančių medžiagų vartojimu, atvykti į švietimo ar asmens sveikatos priežiūros įstaigą;

8.4. įtarę, kad vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas, kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą su prašymu atlikti jam medicininę apžiūrą (jį testuoti).

9. Vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę:

9.1. gauti švietimo ir asmens sveikatos priežiūros įstaigoje visą informaciją apie švietimo ir medicinos specialistų veiksmus, įtarus vaiką vartojant psichiką veikiančias medžiagas, jam apsvaigus nuo psichiką veikiančių medžiagų, jomis apsinuodijus, atliekant jam medicininę apžiūrą (jį testuojant), taip pat teisėsaugos įstaigų darbuotojų veiksmus, nustačius, kad vaikas platina (ar įtariamas platinęs) narkotines medžiagas;

9.2. gauti švietimo įstaigos medicinos punkte arba asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, kuriuose atlikta medicininė apžiūra (testavimas), informaciją apie medicininės apžiūros (testavimo) išvadas;

9.3. gauti švietimo įstaigoje informaciją apie ankstyvo vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarką, galimą pedagoginę, psichologinę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą;

9.4. gauti kvalifikuotą psichologinę, pedagoginę, medicininę, socialinę, teisinę pagalbą vaikui;

9.5. apskusti įstatymų nustatyta tvarka švietimo, teisėsaugos ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų neteisėtus veiksmus;

9.6. dalyvauti atliekant medicininę apžiūrą (testavimą), įskaitant prevencinę.

10. Švietimo įstaigos medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialistas - slaugos specialistas privalo:

10.1. teikti vaikams, švietimo įstaigų darbuotojams ir vaiko atstovams informaciją apie alkoholio, narkotinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo padarinius ir prisidėti prie psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos;

10.2. paimiti nustatytą tvarką tiriamąją medžiagą greito nustatymo testui atlikti, jeigu:

10.2.1. vaikas, kuriam sukako 14 metų, įtariamas vartojęs psichiką veikiančias medžiagas, sutinka;

10.2.2. vaikas, kreipiasi pats ar su savo atstovais pagal įstatymą;

10.2.3. vaikas, apsinuodijęs psichiką veikiančiomis medžiagomis;

10.3. informuoti vaiką ir jo atstovus pagal įstatymą apie testavimo rezultatus, medicininės apžiūros išvadas;

- 10.4. suteikti skubią medicinos pagalbą vaikui, apsinuodijusiam psichiką veikiančiomis medžiagomis, ir organizuoti jam tolesnę medicinos pagalbą;
- 10.5. dalyvauti atliekant vaiko prevencinę medicininę apžiūrą (jį testuojant);
- 10.6. konsultuoti vaiko atstovus pagal įstatymą ir švietimo įstaigos darbuotojus apie ankstyvus psichiką veikiančių medžiagų vartojimo požymius;
- 10.7. pildyti medicinos dokumentus Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka;
- 10.8. užtikrinti medicinos žinių konfidencialumą ir teikti informaciją apie vaiko būklę dėl psichiką veikiančių medžiagų vartojimo vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais;
- 10.9. švietimo įstaigos nustatyta tvarka iškviešti vaiko atstovus pagal įstatymą ir siųsti vaiką atlikti medicininę apžiūrą (testavimą) ir (ar) konsultotis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, vaikui ar jo atstovui sutikus;
- 10.10. informuoti vaiką ir jo atstovus pagal įstatymą apie institucijas, teikiančias tyrimo, psichologines, gydymo, reabilitacijos paslaugas, vykdomas prevencijos programas;
- 10.11. rinkti ir analizuoti epidemiologinius duomenis apie psichiką veikiančių medžiagų vartojimą švietimo įstaigoje;
- 10.12. asmens sveikatos priežiūros įstaigos nustatyta tvarka vykdyti vaikų, vartojančių psichiką veikiančias medžiagas, sveikatos priežiūrą švietimo įstaigoje.
11. Švietimo įstaigos medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialistas - slaugos specialistas turi teisę:
- 11.1. gauti informaciją apie ankstyvo vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarką, subjektų teises ir pareigas;
- 11.2. turėti sąlygas deramai atlikti profesines pareigas, nurodytas 10 punkte;
- 11.3. apskusti įstatymų nustatyta tvarka švietimo, teisėsaugos įstaigų darbuotojų, vaikų atstovų pagal įstatymą neteisėtus veiksmus;
- 11.4. teikti švietimo įstaigos darbuotojams informaciją apie psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevenciją ir vaikų, vartojančių psichiką veikiančias medžiagas, ankstyvą nustatymą;
- 11.5. bendradarbiauti su pirminės asmens sveikatos priežiūros, švietimo įstaigos, kitų suinteresuotų institucijų darbuotojais;
- 11.6. atsisakyti atlikti švietimo įstaigos darbuotojų pavedimus dėl vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, nesusijusius su asmens sveikatos priežiūra.

III. PSICHIKĄ VEIKIANČIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO NUSTATYMAS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE

12. Ar vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas, asmens sveikatos priežiūros įstaigose tiriama, jeigu:
- 12.1. vaikas kreipiasi savo iniciatyva;
- 12.2. vaikas kreipiasi kartu su savo atstovu pagal įstatymą;
- 12.3. vaikas, siunčiamas švietimo įstaigos medicinos punkto asmens sveikatos priežiūros specialisto, atvyksta kartu su savo atstovu pagal įstatymą;
- 12.4. yra policijos, kvotos, tardymo organų, prokuratūros, teismo sprendimas.
13. Medicininė apžiūra (testavimas) atliekama vadovaujantis Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos narkologinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 92 „Dėl Transporto priemonių vairuotojų ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo būsenos nustatymo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 1996, Nr. [6-158](#)) pagal Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą metodiką.
14. Asmens sveikatos priežiūros įstaigos medicinos specialistai, nustatę, kad vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas, apie tai informuoja jį patį ir jo atstovus pagal įstatymą, suteikia vaikui kvalifikuotą pagalbą.

IV. VAIKO PREVENGINĖ MEDICININĖ APŽIŪRA (TESTAVIMAS)

15. Vaiko preventcinė medicininė apžiūra (testavimas) atliekama asmens sveikatos priežiūros įstaigoje – sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka profilaktiškai tikrinama vaiko sveikata.

16. Vaiko preventcinė medicininė apžiūra (testavimas) atliekama, jeigu jis ir jo atstovas pagal įstatymą sutinka.

17. Atliekant vaiko preventcinę medicininę apžiūrą (testavimą), gali dalyvauti jo atstovas pagal įstatymą.

18. Preventcinės medicininės apžiūros (testavimo) išvados įrašomos į medicininę dokumentaciją, medicininuose dokumentuose pažymima ir apie jos atsisakymą.

19. Preventcinės medicininės apžiūros (testavimo) išvados pateikiamos vaikui ir jo atstovui pagal įstatymą raštu.

20. Asmens sveikatos priežiūros specialistas, nustatęs, kad vaikas vartoja psichiką veikiančias medžiagas, Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka apie tai informuoja psichikos sveikatos priežiūros specialistus, kurie suteikia vaikui kvalifikuotą pagalbą ir vykdo jo psichikos sveikatos priežiūrą.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21. Visose švietimo įstaigose turi būti teikiama informacija apie ankstyvo vaikų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo nustatymo tvarką ir specializuotas įstaigas, kuriose gali būti suteikta pedagoginė, psichologinė, medicininė, socialinė, teisinė pagalba.

22. Švietimo ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovai apie vaiko atstovus pagal įstatymą, kurie nesirūpina vaikais, vartojančiais, gaminančiais ar platinančiais psichiką veikiančias medžiagas, informuoja teisėsaugos įstaigas ir valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją.

23. Už vaikų preventcinę medicininę apžiūrą (testavimą) asmens sveikatos priežiūros įstaigose sumokama kaip už profilaktinį sveikatos tikrinimą Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis. Testai įsigijami lėšomis, skirtomis Alkoholio kontrolės programai, Narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programai, Tabako kontrolės programai vykdyti, savivaldybių sveikatos fondo lėšomis.

24. Informacija apie vaikus, vartojančius psichiką veikiančias medžiagas arba priklausančius nuo jų, kaupiama asmens sveikatos priežiūros įstaigos psichikos sveikatos priežiūros centre. Psichikos sveikatos centras vaikams, vartojantiems psichiką veikiančias medžiagas, teikia specializuotą pagalbą ir kartu su kitomis institucijomis vykdo prevencijos priemones.

25. Kaip ši tvarka vykdoma, kontroliuoja valstybinės sveikatos priežiūros, švietimo įstaigos.
